

III. évfolyam 1. szám 1992 január

HÍRMONDÓ

Ó ÉV UTÁN, ÚJ ÉV ELŐTT A KÖNYVTÁRBAN

Az új esztendő előtti örömteli várakozás, a szilveszteri fogadkozások, ígéret hangulata emlék már csupán. A szokásos jókívánságokat elmondjuk még ugyan egymásnak, de a boldog, békés, sikerekben gazdag új év jelzői közé az elviselhető is betolakodott és egyre hangsúlyosabbá válik.

Reméljük, hogy az 1992-es év is - mint az előző - még az elviselhetőség jegyében telik el intézményünkben. Az elmúlt évben kemény gazdasági realitások szorították szűkebb működési, személyzeti és szolgáltatási keretek közé a könyvtárat; legnagyobb eredményünk a talponmaradás volt.. 1992 sem ígérkezik gazdagabbnak, így megsokszorozódik a számadás és tervezés felelőssége.

Miközben a megyei könyvtár adottságait, szolgáltatásait a legnagyobb mértékben - és egyre növekvő számban - a város lakói élvezhetik, az általuk választott önkormányzati testület képtelen az intézmény fenntartására vonatkozó elvi megállapodás megkötésére a megyei önkormányzat testületével. Mi várható az új esztendőben?

Nem szeretnénk, ha az elmúlt év mintájára 1992-ben is év közben kellene módosítanunk az intézmény funkció-és szolgáltatási rendszerén, ezért terveinket az alapfeladatok színvonalas megoldására összpontosítva az anyagi lehetőségek keretei közé kell szorítanunk. Elsődlegesen a könyvtár működtetésére, a könyvbeszerzési keret csorbitatlanságára, a könyvtárlátogatók információs igényeinek kiszolgálására törekszünk. Kísérletet teszünk arra, hogy a városban lakó és más helyen tanuló fiatalok számára megteremtjük a szombati nyitvatartás lehetőségét, a tanuláshoz és kutatáshoz szükséges szakmai segítség jelenlétét. Tágabb teret nyitunk a gyermekek - főként a 10-14 évesek - könyvtárhoz kötődő foglalkozásainak, a tanulmányaikhoz szükséges kreatív ismeretszerzés módjának elsajátításához. Továbbra is nyitott marad az intézmény az önművelő, önkifejező közösségek, egyesületek számára, szükség szerinti segítséget nyújtva szándékaik megvalósításához. Szolgáltatásaink körének bővítésére ígéretet nem tehetünk, de mindenkor szándékunk a meglévők színvonalas megtartása.

Hálózati-módszertani tevékenységünkben azok a kistelepülések élveznek elsőbbséget ebben az évben, ahol az önálló könyvtár fenntartásának, működtetésének hagyományai megszakadtak, elhaltak a körzetesítés ideje alatt.

A színpalak mögött folyik a munka a helyi számítógépes rendszer megteremtéséért, amely az olvasókat segíti majd

a gyorsabb, teljesebb és pontosabb információk megszerzésében.

Kívánjuk, hogy Olvasóink továbbra is érezzék otthon magukat intézményünkben, jó szívvel vegyék igénybe szolgáltatásainkat, tekintsék magukénak a könyvtárt lehetőségeivel és megoldandó problémáival együtt. Mindezek reményében kívánunk elviselhető új esztendőt minden kedves Olvasónknak!

Szabó Ernőné mb. igazgató

70 ÉVE VÁROS: SALGÓTARJÁN

Az évforduló méltó megünnepléséhez könyvtárunk - sajátosságunknak megfelelő - rendezvényekkel, kiadványokkal kíván hozzájárulni. 1992. január 27. és február 28. között várostörténeti dokumentumkiállítást tekinthetnek meg olvasóink az emeleti galériában. Városunk történetéből előadásorozatot hallgathatnak meg:

1992. február 3-án: A városi polgárság kialakulása Salgótarjában, a polgárság művelődésének színterei; 1992. február 10-én: Salgótarján művészeti élete a 20-as évektől napjainkig;

1992. február 17-én: Könyv- és lapkiadás Salgótarján városában 1922-től napjainkig címmel. Az előadásokat 16 órai kezdettel az előadóteremben tartjuk meg.

Városunk általános iskoláinak felsőtagozatos tanulói számára várostörténeti totót ajánlunk. Az eredményes megfj-tők között könyvvásárlási utalványokat fogunk kisorsolni.

Megemlékező rendezvényeink mellett évfordulós kiadványokat is kínálunk majd olvasóinknak: Könyvtárunk lapjának, a HÍRMONDÓ-nak évfordulós különszámát jelentetjük meg.

"A régi Salgótarján" címmel képeslapsorozatot adunk közre, amely megvásárolható lesz intézményünkben. Rendezvényeinkre, kiállításunk megtekintésére szeretettel várunk minden érdeklődőt!

JÓ HÍRÜNK!

Felhívjuk minden olvasónk figyelmét, hogy januárban - tekintettel a vizsgaidőszakra - SZOMBATONKÉNT 9-17 ÓRÁIG ISMÉT NYITVATARTUNK. A nyitvatartás alatt a felnőtt kölcsönző, az olvasóterem és az általános tájékoztatási pont várja az érdeklődőket. A gyermekkönyvtár és a zenei részleg szombati nyitvatartása változatlanul SZÜNETEL.

Jeles napok a Palócföldön VÍZKERESZT

Az ünnep egyházi jellegű. A IV. században az alexandriai keresztény közösségek Jézus megkeresztelkedésének, messiásként való fellépésének napját tisztelték benne. Innen a vízkereszt elnevezés is. Az egyház már igen korán a keresztelés emlékére vizet szentelt e napon, s ugyancsak szokás volt a házat is megszentelni. E napot palóc területen is számon tartjuk népszokásaink között. Vízkeresztnek vagy háromkirályok napjának hiedelmei egyrészt az időjárással, másrészt a szenteltvízzel voltak kapcsolatban. Évtizedekkel ezelőtt az öregek gyakran mondogatták, hogy ha vízkeresztkor "megcseppen" az eresz, olvad a hó vagy esik az eső, még hosszú lesz a tél, takarékoskodni kell a takarmánnyal. A templomban megszentelt vízből minden ház asszonya vitt haza egy üveggel vagy kis korsóval. Idősebb asszonyok egyike-másika még ma sem feledkezik meg róla. Az ilyenkor hazavitt víznek különös erőt tulajdonítottak. A szenteltvízzel minden faluban körbeszentelték a házat, ólat, udvart, jószágokat. Öntöttek belőle a kútba, a marhák, baromfiak ivóvizébe. A család összes tagja is ivott belőle, hogy ne fájjon a torkuk. Otthon megőrizték és többféle betegség ellen használták gyógyszerként. Úgy vélték, hogy még a vihar ellen is hasznos szer, mert vihar, zivatar idején szenteltvízzel vetetlek keresztet a felhőre. Általános volt, hogy a szenteltvíz maradékát nem öntötték ki, hanem a tűzbe locsolták.

A vízkereszt házszentelésnek egyházi előírásai voltak. Bodonyban, a paplakot, a tanító, jegyző és a bíró házat szentelték meg egyházi szertartással, valamint néhány vallásosabb lakosét.

Egyébként az új ház megszentelése volt általános. Az asszonyok szentelés előtt szépen kitakarítottak. A pap körbejárta a házat. Eközben a következő ének hangzott el:

Az isteni gyermeket,
Ki ma kijelentetett
A három bölcsek előtt,
Dicsérjük és áldjuk őt.
Szép jel és szép csillag,
Szép napon támadt.

Ének közben a pap mindenkire odavitte a keresztet és megcsókolták. Ezalatt a kántor felírta az ajtóra az évszámot és a három királyok neveinek kezdőbetűjét: 19-G+M+B-68

HÍRES ILLUSZTRÁCIÓK I.

Madách Imre: Az ember tragédiája

Az irodalmi illusztrációk elméletéről sok vita folyt már, sokszor szöveg ellentétben álló vélemények látnak napvilágot az illusztráció céljáról, lehetőségeiről és szerepéről.

A szó eredeti jelentése: "világossá tétel." Az irodalmi alkotásnak önmagában is világosnak kell lennie, de a képi megjelenítés más érzék-szervet foglalkoztató, erősebb érzelmekeltő hatásokat előidéző lehetőségei megkönnyíthetik a leírt gondolatok megértését és rögződését. Az illusztrációnak a szöveg elolvasása előtt érdeklődést felkeltő, az elolvasás után felelevenítő, elmélyítő hatásúnak kell lennie.

Az illusztráció célja tehát a gondolat, az eszme képi megfogalmazása, "láttatása", elmélyítése.

A Hírmondóban most új sorozatot indítunk a legnevesebb magyar illusztrációk megismertetése érdekében.

GYEREKEKNEK

MŰEMLÉKEINK

SZIRÁK: TELEKI-RÓTH-KASTÉLY. Kora barokk stílusban építették 1748-ban. Róth Tamás és Wattay Borbála emeltette az épületet a régi, tornyos felvidéki reneszánsz várkastélyok egyik késői utódaként. Később leányuk Johanna hozományaként 1762-ben gróf Teleki József lett, aki kora egyik legműveltebb főura volt. A századforduló magyar társalmában tudósként, íróként, politikusként egyaránt fontos szerepet tölt be. Fia, Teleki László, Szirákon gyermekeskedett. A reformkor és a szabadságharc politikai életében aktívan részt vett, majd a kiegyezés egyik szellemi előkészítője volt.

A világháború után leromlott épületet a Gázipari Tröszt a nyolcvanas évek első felében újjátotta fel, azóta szállodaként üzemelteti. A kastély domboldalban helyezkedik el. Az emeleti dísztermet az oromzat és a finom oszloppárok emelik ki. A homlokzat saroktornyai, a négyzetes, kertre néző tornyok a régi építészeti formanyelv jegyei. Az emeleti nagyteremben a XVIII. század végén grisaille technikával Ovidius Metamorphosisának hat jelenetét ábrázolják.

A kastély naponta 10 és 16 óra között, óránkénti vezetéssel tekinthető meg.

Irodalom: Magyarország 1990. Somorjai Selysette: Szirák, Kastélyszálló 1986.

Frics Gyula: Nógrádi műemlékek 1990.

A Cserebere klub hírei

Minden pénteken délután 13 és 18 óra között várjuk a csereberélőket. Felhívjuk figyelmeteket a szelvények beküldési határidejére: Lutra-szelvények 1992. január 15. Dinó-szelvények 1992. január 31.

ÚJ KÖNYVEINK

Vojnits András - Veres László: Rétek, legelők élővilága.

A szerzők óvodásoknak és kisiskolásoknak szánták ismeretterjesztő könyvüket, mely a hazai rétek, legelők élővilágát mutatja be. Igen vonzóvá teszik a kiadványt kihajtható lapjai, melyeken olyan apró állatokkal is megismerkedhetnek a gyerekek, melyeket egyébként talán figyelemre sem méltatnának. A könyv lapjain lévő színes képekhez kapcsolódó rövid szöveges ismertetések összefoglalják mindazokat a lényeges ismereteket, melyeket ezekről az állatokról e korosztálynak illik tudni.

*

Az oxfordi Equinox Kiadó számos világnyelvre lefordított nagyszerű vállalkozása a "VILÁGTÖRTÉNET - FIATALOKNAK" sorozat, amely az európai história, valamint az Európától távoli, nagy civilizációk történetének megismerését tűzte ki célul.

A sorozat első kötete: Az ókori Hellász történelme.

A mínoszi Kréta, Homérosz, hőseinek kalandos háborúja, a virágkorát élő Athén és Spárta egyaránt megjelenik a könyv lapjain csakúgy, mint az egész ókor talán leglenyűgözőbb vállalkozása: Nagy Sándor világhódító hadjárata. A sorozat második kötete: Az ókori Hellász műveltsége, a legfontosabb városállamok, az európai kultúra bölcsőit, mindennapi életét ismerteti meg az olvasóval. A világot, ahol a filozófia, a művészet, a mínoszi freskóktól a klasszikus szobrászatig, s a tudomány és irodalom remekművei megszülettek.

A képekkel és térképekkel gazdagon illusztrált kötetek lapjait mindenki nagy gyönyörűséggel forgathatja.

VIDEÓMOZI

A National Geographic videókönyvtár sorozat vetítése minden héten szerdán du. 15 órakor kezdődik. A vetítések előtt bemutatjuk a témához kapcsolódó könyvtárunkban megtalálható könyveket.

Egy-egy film vetítési ideje 60 perc.

8-án: A Kalahári sivatag busmanjai

15-én: A serengeti ember

22-én: Mindanao utolsó törzsei

29-én: Amazon

Rejtvény

Többnevű városok

Nem ritkaság a világon, hogy egy-egy helységnek több neve is van. Mindenki a saját nyelvén, saját nyelvi örökségének megfelelően nevez meg egy-egy helységet. Az alábbiakban felsorolunk néhányat. Az első oszlopba írjuk az illető helység hivatalos nevét, a második oszlopba ti írtátok be, hogy hangzik magyarul, a harmadik oszlopba pedig jegyeztétek be, hogy melyik országban található az illető helység.

Beküldési határidő: 1992. január 20.

A decemberi oda is - vissza is rejtvény helyes megfejtése: VERNE

A helyes megfejtők közül könyvjutalmat nyert:

Lakatos Klára Salgótarján, Arany J. u. 3., Kojnok Katalin Salgótarján, Tanács u. 2/b., Gordos Szilvia Salgótarján, Rózsafa u. 67., Sarkadi Beáta Salgótarján, Csizmadia u. 92., Csizsár Franciska, Salgótarján, Pécskő u. 12/a.

Város	magyar neve	ország
1 Praha		
2 Wien		
3 Paris		
4 Leipzig		
5 Warszawa		
6 Napoli		

A hónap könyve

MADÁCH IMRE: AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

1823. január 21-én születelt Madách Imre, a magyar- és világirodalom jeles alakja. Alig három héttel azután, hogy megszületett a legnagyobb magyar költő, Petőfi Sándor. Madáchot és Petőfit két, egymással merőben ellentétes táj, emberi és társadalmi környezet adta a magyar irodalomnak. Sorukban mégis van valami közös.

Madách Imre szintén a gyökeres polgári átalakulás híve. A polgári forradalom és szabadságharc idején - egészségi állapota nem engedte meg a fegyveres szolgálatot - ezért Nógrád megye főbiztosaként tevékenykedett. Az 1848-1849-t követő megtorlás Madách családját több szempontból sújtotta, ő maga börtönbe került. Családjának szenvedései, a nemzet ügyének veresége, majd családi életének problémái belső lelki válságát elmélyítették. Ilyen körülmények között kezdett hozzá 1859 februárjában s már 1860 márciusában befejezte "Az ember tragédiája" c. művét. A mű részletei először Arany János hozzáértő támogatásával a Kisfaludy Társaság előtt hangzottak el s nagy sikert arattak. 1862. januárjában, 130 évvel ezelőtt nyomtatásban is megjelent Madách Imre drámai költeménye. A Tragédia az elkövetkező évtizedekben bevonult a világirodalomba, napjainkig sokféle nyelven, a felsorolás teljessége nélkül angol, bolgár, cseh, eszperantó, finn, francia, héber, holland, japán, lengyel, német, orosz, olasz, román, szlovák, spanyol, svéd stb. nyelven jelent meg. Madách Imre születésének 169., a Tragédia kiadásának 130. évfordulója alkalmából itt most "Az ember

tragédiája" c. műnek egy 1888-as díszkiadását valamint az 1898-as kiadást mutatjuk be, melyek könyvtárunk tulajdonát képezik. Mindkét kiadást Zichy Mihály csodálatos rajzai díszítik.

Nógrádi könyvespolc

NAGY ZOLTÁN: PALÓC KARÁCSONY

A Balassi Bálint Nógrád Megyei Könyvtár nyomdájában elkészült Nagy Zoltán: Palóc karácsony. Népi énekek és betlehemes játék című munkája.

Nagy Zoltán salgótarjáni zenetanár, néprajzkutató, az 1991. évi Madách-díj egyik nyertese huszonegy éve folytat néprajzi gyűjtőmunkát. Publikációi sorában most köszöntjük ezt a kotta- és énekgyűjteményt, amelyben saját gyűjtőmunkájának eredményei mellett a neves elődök; Kodály Zoltán, Rajeczky Benjámín és más neves népdalgyűjtők munkáit is bemutatja.

A gyűjtés jelentős része Nógrád megyéből ered. Betlehemi pásztorénekek, Mária-bölcsődalok, kántálók, furulyára átírt dallamok és betlehemes játék között választhat itt olvasó, kutató. Ajánljuk a kiadványt a karácsonyi hagyományokat feleleveníteni kívánó pedagógusoknak, szakkörvezetőknek is.

Úgy tűnik, Balassagyarmatnak van - mai - életképes városi hetilapja. Az elmúlt évek - időleges érvényű - helyi próbálkozásai után az Ipoly - hetenként - rendszeresen megjelenik 1991. szeptember 13-tól. Ennek - a "távolból", a "szomszéd várból" is - csak örülnünk lehet. Mai - változó, kialakuló(?) - társadalmunk újjászervezendő rendszerének érdekében nem

"presztizskérdés", hanem életfeltétel egy helyi, egy városi hírlap. Az Ipoly helyi orgánus elsősorban, de szerencsére és elismerésre méltóan nem csak az. Szemhatárba belefér a városkörnyék, a megye, sőt Szlovákia szomszédos területe is. A közleményeket olvasva érezhetjük az elszánt várospártiságot, de érzékenyen reagálnak mindarra, ami a helyi olvasókat a tágabb világból is érdekelheti.

Lehet nem egyetérteni esetenként a szerkesztőség irányvonalával, az egyes cikkekkel, a megjelenő vélemények megfogalmazási módjával és színvonalával, aki azonban széleskörűen tájékozódni akar környezetünk és időnk problémáiról: vegye kezébe, olvassa az Ipolyt! Az érdeklődő olvasó a Megyei Könyvtárban a lap valamennyi számát megtalálhatja.

HÍREK

Az Elváltak Érdekvédelmi Egyesülete január 10-én és 24-én 16.00 órától tartja összejöveteleit a Megyei Könyvtár első emeleti szemináriumi szobájában.

*

BALASSI BÁLINT ASZTALTÁRSASÁG
Január 17. 16.00 óra: Marschalkó Zsolt Ostromállapot c. könyvének bemutatója; vita.

Január 31. 16.00 óra: Egyesületi taggyűlés.

*

Sajnálattal tudatjuk olvasóinkkal, hogy ez évtől rákényszerültünk a beiratkozási díjak megemelésére. Így 1992-re beiratkozási díjaink a következők:

- felnőtteknek: 100,-Ft.
 - nyugdíjasoknak: 30,-Ft.
 - diákoknak: változatlanul díjtalán.
- Kérjük szíves megértésüket!